

1. Úvod

Rodina je pro každého z nás velmi důležitá. Sice si to mnohokrát ani neuvědomujeme, znamená pro nás velmi hodně. Své rodiče, příbuzné a přátelé bereme jako samozřejmost, a mnohokrát si ani neuvědomujeme, že když je ztratíme, nestačili jsme jim ani říct, že je máme rádi a co pro nás znamenají. Rodina je nenahraditelná a všichni ji nosíme v srdci. Zde člověk nachází štěstí, zdraví i uspokojení. Dá se říct, že nejdůležitější úlohou muže a ženy je vytvoření plně fungující rodiny. Aby se však rodina mohla stát šťastnou, musí v ní převládat úcta a vzájemná otevřenost. Existují různé typy rodin. Tato seminární práce je zaměřená na jednorodičovské rodiny na Slovensku a v České republice. Mnoho lidí v našem okolí pochází z neúplných rodin a mnohokrát o tom ani nevíme. Jednorodičovské rodiny můžou vzniknout z různých důvodů – v současnosti nejvíce dochází k rozvodu. Všechny tyto důvody jsou pro děti velmi těžké a mnohokrát musí rodiče s dětmi navštěvovat psychologa, díky čemuž se lépe smíří s tím, že otec nebo matka už s nimi nebude bydlet, popř. ho už nikdy neuvidí. Tyto rodiny mají velmi často finanční problémy, mnohokrát nemají, co jíst, pít, ani co si obléct. Proto, jestli můžeme, měli bychom jim pomoci.

2. Cíl

Cílem seminární práce je podat základní informace o rodinách s dětmi vyrůstajícími převážně s jedním rodičem. Provedení hloubkové studie slouží k zjištění konkrétních informací zejména z oblasti rodinné a ekonomické situace a plánované budoucnosti respondenta a jeho rodiny. Cílem kasuistik je poukázat na rodiny z České a Slovenské republiky jako na rovnocenné subjekty potýkající se s podobným problémem. Cílem práce není generalizovat a srovnávat výsledky ani dávat doporučení a objektivně hodnotit dané ukazatele. Hlavní snahou je zveřejnit několik situací v rodinách, které jsou součástí společnosti a upozornit na problém chudoby, se kterou se konkrétní rodiny potýkají.

3. Metodika

Vypracování teoretického podkladu vychází z analýzy dostupné odborné literatury a webových stránek a syntézy těchto poznatků. Empirická část je provedena metodou kasuistiky. Důvodem tohoto rozhodnutí je možnost hlubšího prozkoumání konkrétní situace a definování veškerých souvislostí řadící dotyčné rodiny do pozice rodin potýkající se s chudobou. Kasuistika byla zpracována na základě několika rozhovorů s respondenty a dlouhodobým přátelským vztahem s dotazovanými osobami.

4. Teoretický podklad

4.1. Rodina

Rodina je základem naší společnosti. Nejmodernější psychologické výzkumy potvrzují, že právě rodina je prvním a jedinečným místem, kde se děti učí lásce, úctě a respektu. Rodina je přirozenou sociální skupinou, základní buňkou společnosti. Sdružuje lidi v intimní jednotě na podkladě pokrevní příbuznosti. Všude tam, kde muž a žena žijí spolu, bývají pod jednou střechou, společně hospodaří a vychovávají děti, hovoříme o rodině. Pokrevní příbuznost, rodinné ekonomické zájmy jako i výchova dětí nevystihují však ještě dostatečně podstatu rodiny. Rodina totiž není schopná existovat izolovaně od společnosti, vždy je součástí širší sociální jednotky, do které normy, kultura a tradice zasahují.

4.1.1. Funkce rodiny

- Biologicko - reprodukční funkce souvisí s uspokojováním sexuálních potřeb manželů a rozmnožovacích procesů. V procesu historického vývoje překonala tato funkce, tak jako všechny ostatní, velké změny. Děti mají pro rodinu velký citový význam a vysokou hodnotu. V našich podmínkách se jich rodí jen tolik, kolik rodina vzhledem ke svým hodnotám, cílům a očekáváním pokládá za přiměřené..

- Výchovná funkce znamená vychovávat pokračovatele rodu, tedy děti. Rozumíme pod ní nejen normální tělesný, duševní a sociální vývin, ale také přípravu dětí pro život ve společnosti. Naplnění této funkce hraje minimální úlohu v manželství bez dětí.
- Ekonomická funkce znamená zabezpečení příjmu rodiny nejen na základní potřeby, ale také na kulturu, sport, vzdělávání, koníčky apod. Jejím cílem je udržet životaschopnost rodiny.
- Emocionální funkce označuje, že rodina je místo, kde se vyjadřuje celá škála pocitů, místo, kde se prožívá široká pestrost emocionálního života. Je tu přítomná emocionalita mezi manželským párem, mezi manželi a dětmi i mezi sourozenci navzájem.
- Socializační funkce znamená přechod od vědomí JÁ k vědomí MY. Rodina je první místo, kde se už malé děti učí začleňovat do širších sociálních vazeb a vztahů. Její úspěšnost je velmi závislá na osobnostních dispozicích rodičů dítěte, jejich vztahu k němu a jejich vzdělání.
- Regeneračně - oddychová funkce má velký význam z hlediska odpočinku a regenerace sil, poskytuje pocit bezpečí a imunity. Též poskytuje důležitou duševní podporu a psychickou rovnováhu člověka a pomáhá překonávat stres.
- Ochranná funkce zahrnuje ochranu zdraví dětí a ochranu před sociálně-patologickými jevy. Rodiče jsou povinni starat se o děti, jejich výživu, bydlení a ošacení, zabezpečit péči v případě nemoci.

4.1.2. Typy rodin

Rodiny můžeme rozdělit podle následujících typů:

Podle spolužití členů:

Harmonická - této struktuře rodiny je připisovaný mimořádný význam. Vytváří atmosféru vzájemné lásky, úcty a důvěry mezi rodiči a dětmi a nejvhodnější životní prostředí pro formování osobnosti dítěte. Uspokojuje veškeré potřeby a poskytuje výbornou péči. Dokáže zabezpečit optimální vývin dítěte.

Konsolidovaná - tyto rodiny plní základní funkce, mohou se vyskytovat některé poruchy při plnění některých funkcí.

Disharmonická - vládne v ní napjetí a rozdíly mezi partnery vedou ke stálým neshodám. V těchto rodinách často vzniká kriminalita a delikventní chování dětí. .

Podle struktury:

Úplná - Za úplnou rodinu se považují rodiny, ve kterých žijí oba rodiče spolu se svými dětmi.

Neúplná - Neúplná rodina je rodina s jedním rodičem. Představuje stále častější rodinný typ. Jedná se o rodiny vzniklé rozvodem, rozchodem, ovdověním, adopcí dítěte osamělou ženou anebo porodem dítěte mimo manželství.

RODINA OSAMĚLÉ MATKY

Rodiny osamělých matek můžeme rozdělit do čtyř skupin podle společenských postojů k nim : 1. Osamělé matky, kterým manžel zemřel, tedy vdovy s dětmi. 2. Osamělé matky, které mají děti mimo manželství. 3. Osamělé matky, které mají děti z rozpadnutého manželství. 4. Osamělé matky, které záměrně chtějí být svobodné a děti mají s mužem, se kterým nikdy nepočítali pro trvalý vztah.

RODINA OSAMĚLÉHO OTCE

Osamělým otcem se muž stává většinou tehdy, když matka dětí zemře, opustí rodinu nebo je kvůli vážné nemoci vyřazená z péče o děti. Osamělých otců je nesrovnatelně méně než osamělých matek. Soudní praxe jen výjimečně svěřuje dítě do péče otce.

4.1.3. Jak rozvod vnímají děti

Psychologové tvrdí, že rozvod je druhou nejvíce traumatizující událostí v životě člověka. V žebříčku bolestných zážitků následuje hned po smrti rodičů a dětí. Ať už si to rodiče chtějí přiznat nebo ne, rozvodem je zasáhnuto každé dítě. Platí to i tehdy, když rozvod proběhl „pokojně i inteligentně“. Je těžké si totiž představit, že by děti nevnímaly napjetí, které rozvodu předcházelo a netrpěly pro odchod jednoho z rodičů. Mimo těchto „inteligentních“ rozvodů se však vyskytují i ty „děsivé“, které mají jednu věc společnou: znepřátelení rodiče zneužívají děti pro svůj boj proti druhému partnerovi. Děti bývají do rozvodu krutě vtáhnuté, stávají se prostředkem vydírání, svědky hádek a nezřídka i násilí. Rodiče dětmi manipulují, používají je k citovému vydírání a podplácení je. Děti velmi těžko prožívají skutečnost, že se jejich rodiče už nemají rádi, že si ubližují, hádají se a uráží. Taková skutečnost vzbuzuje u dětí nejistotu, napjetí a úzkost. Je třeba si uvědomit, že i když děti nepláčí, nedělají scény, nekřičí, neutíkají z domu, neznamená to, že netrpí. Už jen samotný fakt, že rodiče bývají během rozvodu a i po něm zaměstnání množstvím problémů, mnohokrát jsou podráždění nebo naopak depresivní a apatičtí a nemají na děti čas, je dostatečným důvodem, aby se děti cítily osamocené a nejisté. S dítětem je třeba otevřeně hovořit o všem, na co se ptá, je třeba si všimnout změn jeho chování. Některé děti reagují na rozvod rodičů tak, že se uzavrou do sebe, do vlastního fantazijního světa a na pohled se zdá, že jsou „v pořádku“, u jiných dětí se projeví neklid a stávají se agresivními. Rodiče mají pocit, že děti jsou „zlé“, mnohokrát nejsou schopni připustit, že příčinou je citová újma, kterou dětem rozvod způsobil. Děti strádají, protože ztratily blízkost otce (nebo matky), ke kterým měli hluboký citový vztah. V případě jakékoli změny chování je třeba vyhledat pomoc psychologa.

4.2. Vývoj jednorodičovských rodin

Ze statistických zjišťování v průběhu posledních let vyplývá, že počet jednorodičovských rodin roste a ve struktuře rodin tvoří stále větší podíl. Zatímco v roce 1961 byl podíl jednorodičovských rodin na celkovém počtu rodin 8,4 %, v roce 2001 jejich podíl tvořil 11,9 % a za poslední roky tento trend stále narůstá. (Rievajová, 2006) Vznik jednorodičovských rodin může být důsledkem více okolností. Zatímco v minulosti bylo nejčastější příčinou úmrtí živitele, v současnosti je to především rozvod rodičů. Druhou velmi častou příčinou vzniku jednorodičovských rodin je narození dítěte svobodné matce. V současnosti se přibližně jedno z pěti dětí rodí matce z nesezdaného partnerství. Třetím častým způsobem vzniku jednorodičovských rodin je úmrtí jednoho z rodičů.

4.2.1. Rozvod

Ještě před několika desítkami let se partneři vstupující do manželství brali v přesvědčení, že v manželství setrvají až do smrti. A pokud se někdy ocitli v pokušení změnit toto rozhodnutí, velmi rychle zjistili, že společnost má v rezervě mnoho prostředků, které jim rozvod znemožňovaly. Dokonce i veřejným míněním byli rozvádějící se partneři stigmatizováni a ocitali se na úplném okraji společnosti. Manželství bylo udržované i za cenu, že výrazně traumatizovalo děti nebo jednoho z partnerů. Proto společnost postupně prosazovala rozvod jako humánní prostředek, který otvíral dveře partnerům tam, kde vznikl neřešitelný problém, objevilo se týrání či zneužívání.

Nejčastější příčiny rozvodů:

1. Nevhodné, lehkomyšlné a nezodpovědné chování některého manželského partnera vůči druhému anebo obou partnerů vůči sobě

Chování partnera v manželství je nejen výsledkem působení prostředí, ze kterého pochází, kde se vyvíjel a vyrůstal. Když se v manželství některý z partnerů chová lehkomyšlně, neuváženě, sobecky, diktátorsky, a to v takové míře, že druhý partner to nemůže snášet a nemůže se přizpůsobit jeho neadekvátnímu chování, začne hledat unik z nesnesitelné situace a rozhodne se raději manželství zrušit. Z toho vyplývá, že manželský rozvrat způsobila nepřipravenost na manželský a rodinný život některého z manželů nebo i obou. Mladí manželé nebyli pro manželské spolužití vychováni, zralí nebo jim chyběl pocit zodpovědnosti vůči partnerce nebo partnerovi i vůči jejich dětem.

2. Manželská nevěra

Nevěra je závažné provinění vůči manželce či manželovi, i když se už neoznačuje jako kdysi za zločin cizoložství. Je to velká urážka, která manželského partnera ponižuje a naplňuje pocit křivdy a porušení práva. Nevěrný partner nemá vybudované etické normy anebo porušení manželské věrnosti za provinění vůči druhému partnerovi ani nepokládá. Příčinou rozvodů bývá dnes zvláště nevěra dlouhotrvající, opakovaná. Sporadická čili občasná nevěra může být tolerována, ne však vždy.

3. Alkoholismus

Alkoholismus, ať už zděděný nebo vyvolaný prostředím a nepříznivými okolnostmi, je ve větší míře rozšířen více u mužů než u žen (cca 19:1). Alkoholismus manžela způsobuje zanedbávání manželky, výchovy dětí, „propíjení“ peněz a jiné negativní jevy. V psychologickém poradenství jsou varování před alkoholiky a alkoholismem velmi důrazné, protože je velmi malá naděje, že se partner v manželství alkoholismu zbaví a přestane pít.

4. Nežádoucí zásahy rodičů

Nežádoucí zásahy rodičů do manželství svého dítěte, nejčastěji tehdy když mladí manželé nemají samostatný byt a bydlí u rodičů jednoho z manželů. Mladá manželka velmi těžko snáší, když se její manžel o všem nejdříve poradí se svou matkou, ve všem jí poslouchá a plní její vůli. Cítí se ponížena, podceňovaná, obcházená a zbytečná. I mladé ženy jsou docela často pod vládou svých matek, plní jejich příkazy, přání a na manžela neberou ohled. Proto by se mladí lidé měli vždy snažit o samostatný byt nebo alespoň o oddělenou domácnost od domácnosti rodičů.

5. Patologická žárlivost jednoho z manželů

Jde o psychický defekt, který se projevuje rozličně. Žárlivá osoba je nekritická ke své žárlivosti a nijak se nesnaží příčiny své chorobné žárlivosti odstranit. Chorobná žárlivost se léčí v psychiatrických zařízeních. Žárlivost je často spojená s alkoholismem a překonáváním komplexu méněcennosti.

6. Neuznávání a podceňování manželského partnera

Manželé se mají vzájemně uznávat, chránit, podporovat a povzbuzovat, vyzdvihovat kladné stránky toho druhého, dělat si drobné radosti, a tak si vzájemně zpříjemňovat život. Když jeden z partnerů druhého podceňuje, ponižuje, neuznává jeho kvality, když ho „za nic nemá“, neznávaný partner se cítí špatně a hledá z takového manželství únik. Každý člověk má kladné i negativní vlastnosti. Partneri si mají více všimnout a vyzdvihovat právě ty kladné stránky a vlastnosti, aby se druhý partner cítil v manželství příjemně a aby se posilňovala jeho sebedůvěra.

7. Špatný vztah k práci, nezodpovědnost a lehkomyšlný způsob života

Partneři nastupující společnou životní cestu by si měli zjistit, jaký vztah k práci má jejich nastávající manželský partner, jakou má pověst na pracovišti, jaké má ambice a plány do budoucna, jaké má předpoklady společensky se uplatnit a úspěšně zastávat místo, na které ho společnost postavila., do jaké míry bude společensky užitečný a schopný vést život pracujícího člověka.

8. Neshody v sexuální oblasti

Stížnosti na egoistického partnera v tomto směru přicházejí nejen ze strany žen, ale i mužů.

Dalšími příčinami rozvodů mohou být například: neupřímnost, lakota, různorodost zájmů, neshody pokud jde o domácí hospodaření, nedostatek bytu, choroba některého partnera, duševní choroba, neplodnost, velký věkový rozdíl, impotence a frigidita, zřídka sexuální úchylnka jednoho z partnerů, minulost, o které druhý partner při uzavírání manželství nevěděl, odsouzení partnera, kriminalita a opuštění spojené s přestěhováním se do ciziny.

4.2.2. Svobodná matka

Všeobecně používaný termín „svobodná matka“ se už moc často nepoužívá a pomalu zaniká. Je to dané především vývojem společnosti. Dnes už není nezvyklé, že s dítětem žije jen jeho matka, případně, že rodiče dítěte ještě nejsou manželé. Dříve se za svobodnou matku považovala každá nevdaná žena, která měla dítě nebo například žila s partnerem. Někdy to v praxi způsobovalo problémy. Zákon (v tomto případě zákon o sociální pomoci či rodičovském příspěvku) pracuje s termíny „osamělý rodič“ (legislativa už nerozlišuje zda s dítětem žije jen otec, anebo jen matka) a „nevdaná matka“ (s tímto termínem pracuje zákon o rodině).

4.2.3. Smrt jednoho rodiče

Smrt je přirozenou součástí života a je okolo našich dětí neustále. Ze stromu opadávají suché listy, na chodníku leží mrtvá vlaštovka, cestou na nákup procházíme okolo pohřebního průvodu, ve zprávách v rádiu nebo v televizi slyšíme o úmrtích, nakonec se s ní setkáváme i v rodině nebo blízkém okolí. Občas nastává v rodinách smrt rodiče. Může to být z různých příčin, ať už v důsledku vážné nemoci nebo nešťastnou náhodou.

4.2.4. Děti z neúplných rodin

Významným činitelem je příčina neúplnosti. Důležitým faktorem je i to, jak velmi či vůbec se liší neúplná rodina, kde otec není fyzicky přítomný od neúplné rodiny, kde otec neplní svou funkci a je nepřítomný psychologicky, například v důsledku alkoholismu nebo duševního onemocnění. V rodinách, kde otec je přítomný je různá míra jeho zapojení do procesu socializace dětí a do jejich výchovy. Často fyzická přítomnost otce tedy není zárukou zdravého vývinu dětí. Doposud se nedokázaly přímé souvislosti mezi absencí otce ve výchově a možnými negativními jevy ve vývinu dítěte. Tedy sama skutečnost, že dítě je vychováváno jen jedním rodičem, nezpůsobuje sama o sobě nějak zvláštní rozdíly v jeho vývinu. Způsobuje to jen to, že výchova za takových okolností je náročnější a přináší určitá nebezpečí, kterým musíme věnovat zvýšenou pozornost. Dítě potřebuje mužské i ženské vzory, aby se mohlo identifikovat se svojí sexuální rolí. Problémy mohou nastat, když takovýto vzor chybí, nejčastěji je to otec. Otec je vzorem nejen tím, co sám dělá, je i vzorem spolupráce (pokud s matkou skutečně spolupracuje). Zkušenosti ukazují, že chlapci jsou v tomto směru citlivější, vnímavější a tedy „zranitelnější“ než děvčata. Častěji u nich nacházíme těžkosti z nedostatku autority, ale i z nedostatku možnosti najít si imponující mužský vzor, uspokojit své sportovní, technické a jiné zájmy. Není správné, pokud matka snižuje autoritu otce. Matčin kritický postoj může dokonce oslabit chlapcovo přání identifikovat se se svým otcem. Pokud je otec trvale nepřítomný, je tu riziko, že se chlapec stane příliš závislým na matce, což ještě více ohrozí jeho pocit

maskulinity. Děvčata jsou zpravidla společensky přizpůsobivější a výchovných problémů bývá u nich méně. Avšak i u nich někdy pozorujeme, že jim v otci chybí osoba, se kterou by mohly prožít vztah nezávazného citového obdivu, a podle kterého by si mohly vytvářet představu o svém budoucím životním partnerovi. Chlapcům i děvčatům hrozí, že by mohli zůstat příliš dlouho citově nezralými. Ve vztazích k druhému pohlaví potom snáze upadají do některých krajností, jakými jsou např. navázání vztahu bez rozmyslu a bez zábran nebo naopak rozhodné odmítní druhého pohlaví. Úmrtím, rozvodem nebo rozchodem děti velmi strádají. Vedle ztráty denního kontaktu s jedním rodičem obvykle vidí méně i druhého rodiče, který musí věnovat více času práci. Někdy je úplně přerušen kontakt s některými příbuznými, např. s prarodiči. Děti ztrácí pocit rodinné soudržnosti, pocit jistoty a přesvědčení, že jim rodiče budou stále někde nablízku. To všechno může v určitých případech vést k psychickým zraněním, která se projevují dlouhodobým smutkem a depresemi, úzkostí, náladovostí. Postupem času, jak se dítě vyrovnává se ztrátou, tyto projevy ustupují. Významnou roli tu hraje celková citová atmosféra rodiny.

5. Empirická část

5.1. Metodika zpracování

Kasuistiky jsou zpracovány na základě rozhovorů s respondenty. Rozhovory jsou zaměřeny na ústřední 4 části, z nichž každá měla několik podotázek s možností volné odpovědi (viz dále). Představení respondenta – tato část kasuistiky má za úkol přiblížit základní informace o dotazované osobě, tj. věk, rodinný stav, zaměstnání, studium, zájmy, způsob a místo bydlení atd. Rodinná situace – tato část je zaměřena na členy rodiny, s nimiž respondent žije. Cílem je zjistit, zda zde fungují harmonické vztahy, popř. vymezit základní rodinné problémy. Ekonomická situace – tato část analyzuje rodinný příjem, výdaje, popř. další příjmy rodiny (např. alimenty, sociální dávky, brigády nezajištěných dětí apod.). Plánovaná budoucnost – poslední část rozhovoru má za úkol zjistit plány, ambice a možnosti změny dosavadního života.

5.2. Kasuistiky českých rodin

Pro vytvoření hloubkové studie českých rodin jsme vybraly rodiny svých dobrých známých, které známe již několik let a tudíž můžeme čerpat informace nejen z uskutečněných rozhovorů. Společnými znaky rodin jsou: • Děti dospělé a studující • Nízký příjem rodiny • Bydliště v Praze a okolí • Hlava rodiny - matka

5.2.1. Rodina Lenky C.

Představení respondenta

Lence C. je 24 let a studuje 4. ročník vysoké školy. Do svých 14-ti let žila v Kazachstánu a prostřednictvím pomoci Českého červeného kříže měla možnost se svou rodinou zakotvit v České republice. Prostředkem přestěhování je její česká národnost (po babičce z matčiny strany), která se dříve provdala do Ruska a následně její dcera (matka Lenky) do Kazachstánu. Lenka má stále kazašské občanství, přestože se již několik let snaží o získání českého. Z důvodu byrokracie českých úřadů a nepotvrzených mezinárodních smluv mezi Kazachstánem a ČR nejde tento problém řešit rychle a účelně. Avšak Lenka neztrácí naději a věří, že do konce studií dosáhne českého občanství, zejména z důvodu jednodušší administrativy po nástupu do zaměstnání. Mezi zájmy Lenky patří plavání, kterému se věnuje 2x týdně. Nyní se stěhuje se svým přítelem do bytu v centru Prahy a hledá si práci na částečný úvazek. Doposud bydlela s matkou v rodinném domku rozčleněném na 3 byty, společně s rodinou své tety a strýce pocházející též z Kazachstánu, na vesnici nedaleko Prahy.

Rodinná situace

Lenka se narodila do úplné rodiny. Její otec zemřel, když Lence bylo 13 let na vážnou chorobu, která se nedala v Kazachstáně léčit. Tehdy, jak sama říká, v mžiku dospěla a musela se postarat o celou domácnost, protože její matka se nervově zhroutila a docházela na psychiatrická léčení. Vyrůstala bez sourozenců. Její matka porodila mladšího syna, který ale jako novorozeně zemřel. Lenka má početnou rodinu ze strany matky, která pochází ze 4 dětí. Většina z nich žije v ČR. Rodinu otce má Lenka na Ukrajině, kam cca 1x za 3 roky s matkou v létě cestují a udržují s nimi vřelý vztah. Matka Lenky má v Praze již mnohaletý vztah se svým přítelem, ale vždy žili odděleně. Lenka pohlíží na slet nešťastných rodinných událostí jako na osud, který se musel stát. Se smrtí otce se vyrovnala hlavně díky přestěhování do Čech a možnosti více vidat svého strýce a dědečka, s nimiž se v Kazachstánu vůbec nevidala. Lenka má se svou matkou krásný vztah, musely si být v těžkých obdobích navzájem oporou a všechno trápení nést jen „ve dvou“.

Ekonomická situace

Matka Lenky pracuje u Českých drah. Prvotní její pozice byla čistička a myčka vagonů, nyní pracuje jako administrativní asistentka. Problémem najít si jiné zaměstnání je především v jazykovém handicapu a kazašském občanství. Čistý měsíční příjem rodiny je tedy od 11000Kč do 14000Kč zahrnující i sociální výhody sirotčího a vdovského důchodu. Lenka, proto alespoň v létě chodí na různé brigády a přivýdělký. Výdaje rodiny zabírají cca 10000Kč. Výhodou pro ně je velice levný pronájem rodinného domku od obce, na něž se skládá více rodin. Částka určená pro rodinu Lenky je ve výši jen 4000Kč. Díky levnému bydlení a cestování po celé ČR a SR zdarma vlakem si může Lenka dovolit platit kurzy plavání. Lenka tuto situaci uzavírá s optimistickým nadhledem: „kam chceme, tam se musíme dostat vlakem, na auto opravdu nemáme a přestěhovat se přímo do Prahy do bytu by pro nás bylo též nemyslitelné...“ Velkou podporu vidí rodina v pomoci příbuzných a přítele matky při společných nákupech v hypermarketech autem, kdy mohou ušetřit finance a nenakupovat v místní drahé samoobsluze. Výdělek Lenky je společným příjmem celé rodiny a tyto finance matka s Lenkou využívají pro nadstandardní uplatnění jako je např. cestování na Ukrajinu, nákup elektrospotřebičů apod.

Plánovaná budoucnost

Lenka je vždy optimisticky naladěná, proto doufá, že až dostuduje vysokou školu, najde si dobře placenou práci v oblasti marketingu. Rozhodně nemá v plánu se stěhovat zpět do Kazachstánu. Věří, že její matka začne bydlet se svým přítelem, když ona už doma tolik není. Je ochotna matce vždy pomoci stejně tak jako ona jí. Lenka věří, že nejhorší etapu života již má za sebou.

5.2.2. Rodina Michaely P.

Představení respondenta

Michaela P. je studentkou posledního nástavbového ročníku střední školy a čeká ji v létě maturita. Je jí 20 let a prozatím je vyučena cukrářkou. Michaela celý život žije v Praze na Smíchově. Mezi její koníčky patří sborový zpěv a dramatický kroužek. Michaela při studiu pracuje, nyní v Mc.Donaldovi. Dá se říct, že Michaela je dítětem smíchovských ulic, jelikož nemá doma příjemné zázemí.

Rodinná situace

Michaela žije v bytě jen s matkou. Rodiče se rozvedli v době, kdy chodila do 4. třídy základní školy. Otec se odstěhoval a nyní žije se svojí přítelkyní. Michaela má o 3 roky starší vlastní sestru a od otce další 3 sourozence. Společně s matkou a sestrou bydlely do roku 2006 než se sestra odstěhovala se svým přítelem do jiného podnájmu. Tento zvrát Michaela nese dosti těžce, protože jsou si se sestrou velice blízké. S otcem se vidí po domluvě. Jelikož je dospělá, nemá žádné nařízené návštěvy. S

matkou nevychází vůbec dobře. Hlavním důvodem je matčin nezáměr o děti, časté střídání partnerů a náklonnost k alkoholu. Její matka pracuje v Národní opeře jako garderobiérka. Michaela udržuje vřelý vztah se sestrou a jejím přítelem. Obě vědí, že se na sebe vzájemně mohou spolehnout. Michale bere rozvod rodičů jako jediný způsob, jak mohli vyřešit své vzájemné neshody, ovšem zaslívá jim, že na jejich bohémský způsob života doplatila ona a sestra tím, že v rodičích nemají vůbec žádnou oporu.

Ekonomická situace

Příjem rodiny je na dnešní dobu velice nízký, ve výši 8000 – 11000Kč včetně alimentů od otce. Důvodem je zaměstnání pouze matky v rozpočtové organizaci s malou pravděpodobností zvýšení mzdy. Matka Michaely má práci jen ve večerních hodinách, a nejeví snahu najít si nějaký další přivýdělek, přestože se o to Michaela i sestra snaží. Dochází k tomu, že Michaela musí chodit pracovat a vydělávat si tak na veškeré své výdaje, jelikož matčina mzda sotva stačí na nájem a matčiny potřeby. Výdaje rodiny se tak rovnají příjmům. Je tedy složité na cokoli šetřit. Michaela vidí jediné východisko ve změně zaměstnání matky. Pozitiva, která Michaela čerpá jak ze sborového zpěvu i dramatického kroužku jsou častá cestování do zahraničí, kam by se v jiném případě vůbec nepodívala a možnost rozvíjet své nadání. Výhodou matčina zaměstnání jsou volné vstupenky na různá kulturní představení. Kromě otce nikdo rodině finančně nevypomáhá.

Plánovaná budoucnost

Snem Michaely je začít studovat na HAMU mimoslovní divadlo a klaunérství. Hlavním cílem je v příštím roce úspěšně složit maturitu. Michaela by chtěla založit plně fungující rodinu, kde by neexistovaly finanční ani rodinné problémy.

5.2.3. Výsledky kasuistik českých rodin

Po zpracování jednotlivých kasuistik docházíme k názoru, že respondenti se dokáží se svým problémem vyrovnat. Zřejmě je to i tím, že kasuistiky byly zpracovány s dospělými lidmi, které mají oproti dětem na finanční situaci a vztahy mezi členy rodiny již svůj názor. Vědí, že nic není zadarmo a na všechno, co chtějí si musí tvrdě vydělat. Z vyprávění vyplývá, že dotazované slečny touží po tom, co nemají jejich rodiče a nemohou jim dát (vzdělání, láska k dětem, finanční zajištění...). Lenka C. se chce prosadit v zaměstnání, dosáhnout vyšší řídicí pozice a tudíž proto věnuje škole a vzdělání spoustu času. Michaela P. chce též studovat přestože ji v tom rodina vůbec nepodporuje. Má sen mít krásný vztah se svými dětmi a řešit s nimi veškeré problémy. Důležitá je pro ni vzájemná komunikace, která v rodině vůbec nefunguje. Společnými znaky příběhů jsou potíže s nízkým příjmem rodin, povinnost zajišťovat jedno nezaopatřené dítě a rozhodování v rodině spadající na matku. Největší rozdíly v kasuistikách jsou zřetelné v komunikaci mezi členy rodiny, v ochotě jednat se svými dětmi a řešit problémy společně. Velký rozdíl je též v soudržnosti dětí a matky, což může v těchto případech být odrazem nejen jiné kultury a norem. V rodině Lenky C. lze vidět vřelé vztahy se všemi členy rodiny, podle zpovědi Lenky C. typické pro rodiny z „východu“, kde funguje otevřená a udržovaná komunikace. Michaela P. má k matce spíše odstup zejména z důvodu jejího životního stylu a je závislá na své sestře. Diference jsou znát i z přístupu matek k práci. Matce Lenky C. brání k dosažení lepšího postavení jazykový a sociální handicap, matka Michaely se o změnu ani nesnaží. V případě českých rodin je důležité, aby slečny šly za svým cílem a pokusily se ho zrealizovat. Jelikož jsou již dospělé, dosavadní způsob života rodin nemohou ovlivnit, musí se s ním pouze smířit.

5.3. Kasuistiky slovenských rodin

Pro vytvorenie hĺbkovej štúdie slovenských rodín som si vybrala dve respondentky. Obe sú ženy v stredných rokoch, ktoré vychovávajú same svoje deti. Jedna zo žien prišla o manžela smrťou a druhá sa s manželom rozviedla. Sú to ženy, ktoré osobne dobre poznám, jedna z nich je moja bývalá

učiteľka zo strednej školy a druhá je matka môjho kamaráta.

5.3.1. Rodina Evy A.

Predstavenie respondenta

Je to príjemná, usmievavá žena v stredných rokoch. K študentom sa správa vždy veľmi priateľsky, a preto sa jej mnohokrát zdôverujú so svojimi problémami, pretože si v nej nájdu oporu a „bútľavú vrbu“. Už na prvý pohľad pôsobí ako veľmi dobrý človek, ktorý rád pomôže.

Rodinná situácia

Eva má 41 rokov, pôvodne vyštudovala za colnú deklarantku, tejto práci sa aj venovala dlhšiu dobu, no po rozvode s manželom sa presťahovala do Svitú, mestečka pod Tatrami, spravila si vysokú školu a začala učiť na strednej združenej škole vo Svite dopravné predmety a strojopis a hospodársku korešpondenciu. Je rozvedená a má 3 deti – chlapcov.

Finančná situácia

S platom stredoškolskej učiteľky to má ťažké, pretože veľké výdavky smerujú do domácnosti. Keď som porovnala jej čistý mesačný príjem, ktorý je vyšší než 550 Eur a jej mesačnými výdavkami, ktoré sú každý mesiac v hodnote cca. 500 Eur, ostalo jej 50 Eur, čo je veľmi málo.

Plánovaná budúcnosť

Je to dobrá matka, miluje dvoch synov nadovšetko a urobila by pre nich čokoľvek. Jej cieľom je postarať sa o synov, čo najlepšie, vychovať z nich dobrých mužov, ktorý ochotne pomôžu svojej matke. Eva si uvedomuje, že jej finančná situácia nie je dobrá, ale snaží sa hospodáriť s peniazmi tak, aby im to každý mesiac vystačilo.

5.3.2. Rodina Lenky M.

Predstavenie respondenta

Pani Lenka je žena v pokročilom veku. Už pri pohľade na ňu Vám je jasné, že v živote toho prežila veľmi veľa, a že nešlo vždy o príjemné situácie. Keď sa s ňou rozprávate, je k vám veľmi milá a zo samotného rozprávania vycítite, že ide o veľmi dobrého a srdečného človeka.

Rodinná situácia

Pani Lenka má 57 rokov a je vdova. Býva v Starej Turej, malého mestečka neďaleko Nového Mesta nad Váhom. O svojho manžela prišla pred niekoľkými rokmi po dlhej chorobe, a tak ostala na svoje 3 deti sama. Má staršie deti, najmladší syn býva ešte s ňou v domácnosti a študuje na Žilinskej Univerzite. On má 22 rokov. Jej ostatné deti majú svoje vlastné rodiny.

Finančná situácia

Pani Lenka je na predčasnom dôchodku, no popri tom pracuje na čiastočný úväzok ako učiteľka v materskej škôlke. Táto práca ju baví a detičky má veľmi rada, preto sa do práce každý deň veľmi teší. Zároveň si takto prílepšuje svoju finančnú situáciu, pretože ako poberateľka predčasného dôchodku, by moc financií nemala. Jej finančná situácia, ktorá obsahuje spolu príjmy dôchodku a čiastočného pracovného pomeru predstavuje v čistom približne 600 Eur. Jej výdavky sú mesačne v hodnote 400 Eur. Čiže každý mesiac jej ešte ostane 200 Eur, čo nie je až také zlé ako to bolo v prípade Evy A.

Plánovaná budúcnosť

Pokiaľ sa dá a vládze, chce sa venovať svojej práci s detičkami v škôlke. Keď už nebude vládvať, začne oddychovať na predčasnom dôchodku.

5.3.3. Výsledky kasuistik slovenských rodín

Zo spracovaných kazuistik môžeme vidieť, že finančná situácia v neúplných – jednorodičovských rodinách je zlá. Dalo by sa to rozdeliť do dvoch skupín. Matky, ktoré majú malé deti, čiže sú ešte v povinnej školskej dochádzke, tak ako v prípade pani Evy A. Jej situácia je o to ťažšia oproti pani Lenke M., že veľká časť jej výdavkov smeruje na jej 3 synov. Pani Lenka M. síce má tiež 3 deti, no z toho 2 už bývajú mimo domova a majú vlastné rodiny, čiže sa starajú samy o seba a jej syn, síce s ňou býva v jednej domácnosti, no vo veku 22 rokov si môže prilepšiť ako brigádnik v rôznych firmách. Keďže Eva A. má malé deti, to znamená, že tie nemôžu svojej matke finančne pomôcť, preto je so svojím príjmom na všetko sama.

6. Závěr

Finančná situácia jednorodičovských rodín je v mnohých prípadoch veľmi zlá. Síce okrem jedného príjmu poberajú aj rôzne sociálne dávky, aj napriek tomu im táto suma nestačí a ich príjmy sú v porovnaní s ich výdavkami mnohokrát na tom rovnako a neostane im veľa peňazí na nákup ďalších vecí potrebných pre život, akými sú strava, oblečenie, kozmetika. Hlavným dôvodom je, že týmito rodinám chýba plat druhého rodiča a ani poberanie rôznych sociálnych dávok im nenahradí druhý plat. Týmto rodinám treba pomôcť.

7. Zdroje

SOBOTKOVÁ, I. 2007. Psychologie rodiny. 2. prepracované vydanie. Praha : Portál, 2007. 219 s. ISBN 978-80-7367-250-8

SMITH, H. 2004. Děti a rozvod. 1. vydanie. Praha : Portál, 2004. 182 s. ISBN 80-7178-906-2

Deti, rodina a spoločnosť. <http://referaty.atlas.sk/odbornehumanitne/pedagogika/15157/?page=0>

160000 detí žije v chudobe!

<http://www.plus1den.sk/2007/12/15/slovensko/160-000-deti-zije-v-chudobe.html>

Počet shlédnutí: 79

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

<https://www.hks.re/wiki/katrenicova>

Last update: **29/05/2024 19:37**

